

เขาแก้ว

จัดการตนเองโดยยึดหลักการ
เอาข้อเท็จจริงของชุมชนเป็นตัวตั้ง

พื้นที่รูปธรรมตำบลบูรณาการเพื่อชุมชนเข้มแข็ง: ต.เขาแก้ว อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช

เขาแก้ว ตำบลขนาดกลางในอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นตัวอย่างของชุมชนท้องถิ่นที่ผู้คนจัดการปัญหาของตนเองโดยยึดหลักการเอาข้อเท็จจริงของชุมชนเป็นที่ตั้งในการพัฒนา

ปัจจุบันมีประชากรทั้งสิ้น 5,631 คน ประชากรส่วนใหญ่ของตำบลเขาแก้ว ประกอบอาชีพเกษตรกรรมสวนยางพารา สวนผลไม้ ตำบลเขาแก้วก็เช่นเดียวกับชุมชนอื่นคือ หลังจากผ่านช่วงเวลากว่า 30 ปี ที่ปัญหาต่างๆ เพิ่มขึ้นไม่หยุด ภายใต้อาณัติของเศรษฐกิจของประเทศ และการส่งเสริมจากนโยบายรัฐ ที่มีความพยายามให้มีการปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อเป็นรายได้หลักของประเทศ คนในระดับชุมชนได้หันมาปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยวเพิ่มมากขึ้น เหตุผลนี้จึงทำให้คนตำบลเขาแก้ว อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช หันมาปลูก “ยางพารา” รวมทั้งพืชเศรษฐกิจอื่นๆ การเข้าไปในวงจรการเกษตรเชิงเดี่ยวที่ต้องพึ่งปุ๋ย สารเคมี และเครื่องจักรเป็นหลัก จนทำให้เกิดผลกระทบหลายด้าน

เรียนรู้ ถกปัญหา และหาทางแก้ไข: ปี 2553 มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเขาแก้ว และต่อมา กลุ่มองค์กรต่างๆในพื้นที่ได้รวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล ซึ่งเป็นพื้นที่กลางของการปรึกษาหารือ ถกปัญหา

ร่วมคิด ร่วมวางแผน และการทำข้อมูลของคนในตำบล เขาแก้ว พบว่ารายได้ไม่พอกับรายจ่าย งบประมาณไม่ มีหนี้สิน ทำให้ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน เพื่อหารายได้เพิ่มมาใช้จ่ายในครอบครัว เมื่อรับรู้ปัญหาและความต้องการของชาวบ้าน คือ เรื่องเงินทุนในการประกอบอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกในตำบล เครือข่ายสภาองค์กรชุมชน ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลเขาแก้ว กองทุนสวัสดิการชุมชน และหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องได้มีมติว่าให้มีสถาบันการเงินชุมชน เพื่อตอบโจทย์ชุมชนเรื่องการแก้ปัญหาหนี้สิน ด้านอาชีพ และกลุ่มอาชีพในตำบล โดยให้กู้ดอกเบี่ยต่ำ สภาองค์กรชุมชนตำบลเขาแก้วดำเนินกิจกรรมเชื่อมโยง กลุ่ม องค์กรชุมชน ในการบูรณาการทุนในชุมชน

สภาองค์กรชุมชนตำบลเขาแก้วจึงเริ่มคิดและกำหนดแนวทางกันใหม่ โดยนำเอาข้อเท็จจริงของชุมชนเป็นที่ตั้ง มาสู่การพัฒนาผ่านกิจกรรม ประเด็นที่สำคัญดังนี้ สถาบันการเงินชุมชนตำบลเขาแก้ว สวัสดิการชุมชนให้คนในชุมชน ร่วมกันจัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน การนำเอาวาระการแก้ปัญหาจากรายได้หลักมีความยากลำบาก ก็นำเอา “รายได้รอง” มาวิเคราะห์ วางแผนช่วยแก้ปัญหา จึงเกิดแนวคิดการนำของในชุมชนที่เหลือกินเหลือเก็บมาขาย โดยมีตัวชี้วัดความสำเร็จง่าย ๆ ว่า “คนเขาแก้ว มีเงินในกระเป๋า เพิ่มขึ้นในลักษณะเศษสตางค์” เพื่อเป็นค่าขนมให้ลูกหลานได้ไปโรงเรียน จนเกิดสวนสร้างบุญตลาดชุมชน และร่วม

กันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เชื่อมโยงกับสถาบันการเงิน นำมาสู่การออมต้นไม้เติมสีเขียวให้เขาแก้วเพื่อเป็นบ้านอายุชีวิต ข้อสรุปสำคัญที่ได้คือ เขาแก้วต้องเป็นชุมชนจัดการตนเองในทุกเรื่องทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สุขภาพ เป็นต้น

สิ่งที่สำเร็จและยังต้องเดินต่อ: ตั้งแต่เริ่มพัฒนาจนนำมาสู่การจัดการตนเองกว่า 10 ปี เขาแก้วเริ่มเห็นความสำเร็จแล้วในหลายด้าน แต่ในบางด้านดูเหมือนจะต้องการเวลา สภาองค์กรชุมชนมีความเห็นตรงกัน ชาวบ้านเขาแก้วจะอยู่ดีกินดีต้องหนีลดโดยอาศัยสถาบันการเงินชุมชนเข้ามาช่วยจัดการ โดยต้องใช้ข้อมูล และร่วมกันวิเคราะห์เพื่อร่วมแก้ไขปัญหาของคนในพื้นที่ ประชาชนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและให้ความสำคัญของการรวมกลุ่มต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนในทุกกระบวนการ จากการทำงานที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมประชาชนเรียนรู้ ทำความเข้าใจ เปลี่ยนวิธีคิด เปลี่ยนพฤติกรรม กำหนดเป้าหมายร่วมกัน และดำเนินการตามแผนการทำงานที่ทุกคนได้ออกแบบร่วมกัน ประกอบกับมีหน่วยงานภาคีหนุนเสริมตามความต้องการของชุมชนโดยบูรณาการการทำงานร่วมกันเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายภายในและนอกพื้นที่ ทั้งในระดับตำบล จังหวัด ภาค ชาติ เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชน มีกระบวนการสรุปการทำงาน ติดตาม และเรียนรู้เพื่อพัฒนาการทำงานอย่างต่อเนื่อง

“เขาแก้วจัดการตนเอง
โดยยึดหลักการเอาข้อเท็จจริง
ของชุมชนเป็นตัวตั้ง
ชาวบ้านชุมชนต้องตระหนัก
ในปัญหาที่พวกเขาประสบอยู่
โดยเชื่อว่าปัญหาเหล่านั้น
พวกเขาสามารถจัดการได้ด้วยตนเอง
ด้วยการร่วมคิด ร่วมทำ
ร่วมรับผิดชอบ รับชอบ
ผ่านกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วม...”